

Wielki Inkwizytor
Autor tekstu: **Fiodor Dostojewski**

Bracia Karamazow(1879-1880) – F. Dostojewski

W *Braciach Karamazow* Fiodor Dostojewski opowiada fikcyjną historię wielkiego inkwizytora, której sedno stanowią religijne i polityczne pytania o wolność i poddaństwo, tajemnicę i autorytet. Paralele z koncepcją integrystyczną i fundamentalistyczną ofertą zbawienia, jej wizją człowieka i rozumienia Boga są wyraźne.

Akcja rozgrywa się w Hiszpanii, w Sewilli, w najstraszliwszym okresie inkwizycji. Pan „w nieskończonym miłosierdziu swoim zjawia się jeszcze raz pośród ludzi w tej postaci człowieczej, w której przez trzy lata chodził wśród ludzi przed piętnastoma wiekami”. Bóg zstąpił ponownie na „gorące pierzeje” Sewilli, gdzie dopiero dzień wcześniej "w obliczu króla, dworu, rycerzy, kardynałów i pięknych dam, wobec wszystkich mieszkańców Sewilli sam kardynał, wielki inkwizytor, spalił niemal setkę kacerzy *ad maiorem gloriam Dei*". Pan jednak znów czyni cuda, uzdrawia ludzi i wskrzesza martwe dziecko.

Kardynał, wielki inkwizytor, starzec niemal dziewięćdziesięcioletni, „o wyschłej twarzy, wpadniętych oczach”, wszystko widzi i rozkazuje „świętobliwej” straży, aby Go ujęła i wtrąciła do więzienia. „I taka jest jego moc, i tak mu przywykł ulegać powolny strwożony lud, że tłum natychmiast się rozsuwa przepuszczając strażników”.

W gorączkowym monologu wielki inkwizytor zwraca się w więzieniu do Jezusa: **„To Ty? Ty? (...) Nie odpowiadaj, milcz. I cóż byś mógł powiedzieć? (...) Nie masz zresztą prawa dodawać nic do tego, coś ongi był powiedział. Po cóżeś przyszedł nam przeszkadzać?”** (pogrubienia moje — przyp. Mariusz Agnosiewicz.) Inkwizytor zarzuca Jezusowi, że **znowu** zakłóca spokój religijny i publiczny. Przede wszystkim wypomina mu „błędy” jego posłania i działania. **„Poprawiliśmy Twoje bohaterstwo”** - oto co uzurpuje sobie inkwizytor jako przedstawiciel władzy kościelnej i świeckiej: „Wszystko zleciłeś papieżowi; a więc wszystko jest teraz w mocy papieża, a Ty lepiej wcale nie przychodź, nie przeszkadzaj przynajmniej do czasu”.

Podstawowym błędem Jezusa jest dla inkwizytora obietnica wolności: **„Czyś nie mawiał często: «Chcę was uczynić wolnymi». Ale teraz ujrzałeś tych «wolnych ludzi» — dodał naraz starzec z zamyślnym uśmiechem. — Tak, to nas drogo kosztowało — ciągnął dalej, surowo patrząc na Niego — lecz wreszcie dokończyliśmy tego dzieła w imię Twoje. Piętnaście wieków męczyliśmy się z tą wolnością, ale teraz to się skończyło, i skończyło się na zawsze”**.

Ludzie nie są jego zdaniem zdolni do wolności, boją się jej i lękają, "albowiem nie ma i nie było nic bardziej nieznośnego dla człowieka i dla ludzkiej społeczności niż wolność! (...) **«Czyś zapomniał, że człowiek woli spokój, a nawet śmierć, od wolnego wyboru w poznaniu dobra i zła? Nie ma nic bardziej ponętnego dla człowieka nad wolność sumienia, ale nie ma też nic bardziej męczącego.** I oto zamiast dać twarde podwaliny, aby raz na zawsze uspokoić ludzkie sumienie — przyjąłeś wszystko, co jest nieokreślone, zagadkowe, niezwykle, wszystko, co przerasta siły ludzkie (...) Zamiast zapanować nad ludzką wolnością, zwiększyłeś ją i obciążyłeś jej mękami duchowe królestwo człowieka na wieki»". Wolność przynosi tylko niepokój, zamęt, niedolę.

Człowiek „słaby jest i podły. Cóż z tego, że teraz wszędzie buntuje się przeciw naszej władzy i dumny jest z tego, że się buntuje? To duma dziecka, żaka. To małe dzieci". Mieliśmy "prawo głosić tajemnicę i pouczać [ludzi], że nie wolny wybór serc ich jest istotny i nie miłość, lecz tajemnica, której powinni podporządkować się ślepo, nawet na przekór sumieniu. I tośmy zrobili. Poprawiliśmy Twoje bohaterstwo i oparli je na c u d z i e, t a j e m n i c y i a u t o r y t e c i e ”.

fragment *Katolicka mafia* - Matthias Mettner

(Publikacja: 06-07-2002)

[Oryginał.](http://www.racjonalista.pl/kk.php/s,969) (<http://www.racjonalista.pl/kk.php/s,969>)

Contents Copyright © 2000-2008 by Mariusz Agnosiewicz
Programming Copyright © 2001-2008 Michał Przech

Autorem tej witryny jest Michał Przech, zwany niżej Autorem.
Właścicielem witryny są Mariusz Agnosiewicz oraz Autor.

Żadna część niniejszych opracowań nie może być wykorzystywana w celach komercyjnych, bez uprzedniej pisemnej zgody Właściciela, który zastrzega sobie niniejszym wszelkie prawa, przewidziane w przepisach szczególnych, oraz zgodnie z prawem cywilnym i handlowym, w szczególności z tytułu praw autorskich, wynalazczych, znaków towarowych do tej witryny i jakiegokolwiek ich części.

Wszystkie strony tego serwisu, wliczając w to strukturę podkatalogów, skrypty JavaScript oraz inne programy komputerowe, zostały wytworzone i są administrowane przez Autora. Stanowią one wyłączną własność Właściciela. Właściciel zastrzega sobie prawo do okresowych modyfikacji zawartości tej witryny oraz opisu niniejszych Praw Autorskich bez uprzedniego powiadomienia. Jeżeli nie akceptujesz tej polityki możesz nie odwiedzać tej witryny i nie korzystać z jej zasobów.

Informacje zawarte na tej witrynie przeznaczone są do użytku prywatnego osób odwiedzających te strony. Można je pobierać, drukować i przeglądać jedynie w celach informacyjnych, bez czerpania z tego tytułu korzyści finansowych lub pobierania wynagrodzenia w dowolnej formie. Modyfikacja zawartości stron oraz skryptów jest zabroniona. Niniejszym udziela się zgody na swobodne kopiowanie dokumentów serwisu Racjonalista.pl tak w formie elektronicznej, jak i drukowanej, w celach innych niż handlowe, z zachowaniem tej informacji.

Plik PDF, który czytasz, może być rozpowszechniany jedynie w formie oryginalnej, w jakiej występuje na witrynie. **Plik ten nie może być traktowany jako oficjalna lub oryginalna wersja tekstu, jaki zawiera.**

Treść tego zapisu stosuje się do wersji zarówno polsko jak i angielskojęzycznych serwisu pod domenami Racjonalista.pl, TheRationalist.eu.org oraz Neutrum.eu.org.

Wszelkie pytania prosimy kierować do redakcja@racjonalista.pl